

RESERVIN JA VAPAAEHTOISEN MAANPUOLUSTUKSEN ROOLI SUOMEN PUOLUSTAMISESSA

Reserviläisliiton ja Suomen Reserviupseeriliiton yhteinen
puolustuspoliittinen julkilausuma

19.11.2010

Sisällysluettelo

Suomen Reserviupseeriliitto ja Reserviläisliitto.....	3
Maanpuolustuksen perusteet	3
Toimintaympäristö ja uhkakuvat.....	3
Maanpuolustustahto.....	3
Taloudelliset resurssit	4
Demograafiset tekijät.....	4
Reservin rooli Suomen puolustamisessa.....	4
Reservin koko.....	4
Reservissäoloaika	5
Reservin käyttö	5
Reservin koulutus ja urakehitys.....	5
Miehistön motivoiminen.....	6
Kansainväliset tehtävät	6
Vapaaehtoinen maanpuolustus	6
Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus ja sen rooli.....	6
Vapaaehtoinen maanpuolustustyö ja sen rooli	7
Vapaaehtoisen maanpuolustuksen resurssit.....	7
Kohti kodinturvaa?	7

Suomen Reserviupseeriliitto ja Reserviläisliitto

Suomen Reserviupseeriliitto (RUL) ja Reserviläisliitto – Reservin Aliupseerien liitto (RES) ovat keskeisessä asemassa suomalaisessa vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa. Liittojen keskeisiä toimintoja ovat laaja ja monipuolinen aatteellinen maanpuolustustyö, reserviläisliikunta, aktiivinen ampumatoiminta sekä monet maanpuolustustahdon ylläpitoon ja maanpuolustustietoisuuden lisäämiseen liittyvät tehtävät. Pääosa käytännön toiminnasta tehdään lähes 700 paikallisessa reserviupseeri- ja reserviläisyhdistyksessä. Näissä yhdistyksissä on noin 65.000 henkilöjäsentä.

Järjestöt ovat myös Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) perustajajäseniä. Yli 70 % MPK:n kouluttajista on RUL:n tai RES:n jäseniä.

Maanpuolustuksen perusteet

Suomen kansalla on kansainvälisen oikeuden ja maamme perustuslain mukaan sekä oikeus että velvollisuus puolustaa maamme, jos se joutuu aseellisen hyökkäyksen kohteeksi. Lain mukaan puolustusvoimien ensisijaisena tehtävänä on varmistaa, että maamme voidaan tarvittaessa puolustaa myös sotilaallisilla voimakeinoin.

Suomen Reserviupseeriliitto ja Reserviläisliitto katsovat, että maamme vapaus, laillinen yhteiskuntajärjestys ja kansan elinmahdollisuudet tulee pystyä turvaamaan myös aseellisen hyökkäyksen aikana koko maamme alueella. Tämä edellyttää, että puolustusvoimat varautuu tarvittaessa perustamaan aseellisia joukkoja, joiden määrä, osaaminen, kalusto ja toimintakyky ovat tehtävän edellyttämällä tasolla. Suomen pinta-ala, maantieteellinen asema, väestö ja kansantalous huomioiden ainoa realistinen vaihtoehto on, että maata puolustetaan laajaan reserviin perustuvilla, riittävän suurilla sodan ajan joukoilla.

Toimintaympäristö ja uhkakuvat

Turvallisuusympäristössämme ei arvioida lähitulevaisuudessa tapahtuvan olennaista muutosta. Sotilaallinen uhka voidaan tiivistää kaavaan *Uhka = sotilaallinen potentiaali x tahto käyttää potentiaalia*. Viimeksi mainitun tekijän arvioiminen on hyvin vaikeaa, ellei jopa mahdotonta. Siksi Suomen on ylläpidettävä uskottavaa puolustusta niin kauan kuin lähi-alueillamme on sotilaallista potentiaalia, jota jossakin tilanteessa saatettaisiin käyttää meitä vastaan.

Varautuminen täytyy suunnitella arvioidun uhkan eikä käytettävissä olevien varojen mukaan. Varautumisen lähtökohtana on sodan ajan tarve.

Maanpuolustustahto

Suomalaisten maanpuolustustahto on suoritettujen mielipidemittausten mukaan jo pitkään ollut korkea. Se kumpuaa syvältä historiamme kovista kokemuksista ja veteraanisukupolvemme yhä läsnä olevasta esimerkistä. Korkea maanpuolustustahto syntyy, kun ihmisellä on jotain, minkä hän kokee puolustamisen arvoiseksi. Useimmiten kyse ei ole niinkään omaisuudesta vaan henkisistä arvoista, läheisistä ihmisistä, kodista, fyysisestä koskemattomuudesta, vapaudesta, itsenäisyydestä, perusoikeuksista ja kansanvaltaisen järjestelmän vaikutusmahdollisuuksista. Maanpuolustustahdolla on edelleen keskeinen merkitys puhuttaessa maamme puolustusratkaisun toteuttamisesta.

Maanpuolustustahdon ylläpitäminen vaatii konkreettisia toimia. Sitä ylläpidetään tänä päivänä erityisesti monissa aatteellisissa tilaisuuksissa, joita järjestetään eri puolilla Suomea. Tärkeä tekijä on myös reserviläisjärjestöjen laaja julkaisutoiminta sekä näkyvyys sähköisessä mediassa.

Maanpuolustustahtoa ylläpidetään myös maanpuolustuskoulutuksen ja reserviläisliikunnan tapahtumissa. Tämä ei ole mahdollista ilman yhteiskunnalta tulevaa riittävää rahoitusta.

Taloudelliset resurssit

Suomen puolustusjärjestelmään vaikuttaa tulevaisuudessa merkittävästi mm. sotavarustuksen nopea vanheneminen ja nykyisen varustuksen kallistuminen. Taloudellista liikkumavaraa kaventaa myös henkilöstö- ja kiinteistömenojen kasvu. Edellä mainitut tekijät vaikuttavat olennaisesti suunnitteilla olevaan puolustusvoimauudistukseen.

Uskottavan puolustuskyvyn ylläpitäminen vaatii pitkäjännitteistä, yli vaalikausien ulottuvaa suunnittelua ja laaja-alaista sitoutumista tehtyihin päätöksiin. Tämä taas edellyttää sitoutumista myös turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa (2009) mainittuun puolustusbudjetin 2 %:n vuosittaiseen korotukseen. Asevelvollisten koulutuksen varmistamiseksi sotavarustehankintojen suhteellista osuutta puolustusbudjetista ei voida merkittävästi kasvattaa.

Demograafiset tekijät

Väestötilastojen mukaan syntyneiden miesikäluokkien koko ajanjaksolla 1980–2009 on 28 500–34 200. Vähiten syntyneitä poikalapsia oli vuosituhannen vaihteessa, minkä jälkeen ikäluokat ovat taas lähteneet kasvuun.

Viisivuotiskausittaiset keskiarvot vuodesta 1980 lähtien vaihtelevat niin, että eniten poikia syntyi vuosina 1990–1994 (keskimäärin 33 426 poikalasta vuodessa) ja vähiten vuosina 2000–2004, jolloin syntyi keskimäärin 29 007 poikalasta vuodessa. Vuosien 2005–2009 keskiarvo oli taas selvästi edellistä viisivuotiskautta suurempi (30150 poikalasta).

Väestötilastojen perusteella siis miesikäluokkien koko ei pienene niin olennaisesti, että se edellyttäisi sodan ajan joukkojen merkittävää pienentämistä.

Ikäluokan kokoa suurempi haaste sodanajan joukkojen määrälle tulee nuorten miesten ongelmien lisääntymisestä (heikko fyysinen kunto, mielenterveysongelmat, syrjäytyminen ja päihteiden käyttö). Näiden ongelmien ratkaiseminen on koko yhteiskunnan tehtävä. Puolustusvoimilla voi olla pieni mutta merkittävä rooli ongelmien ratkaisemisessa.

Reservin rooli Suomen puolustamisessa

Reservin koko

Sodan ajan joukkojen koko määräytyy puolustusratkaisumme ja käytettävissä olevien taloudellisten resurssien mukaan. Koko maan puolustaminen vaatii yleiseen asevelvollisuuteen ja laajaan reserviin perustuvia riittävän suuria sodan ajan joukkoja. Tämä edellyttää, että jatkossakin on koulutettava koko miespuolinen palveluskelpoinen ikäluokka.

Varusmiespalveluksen ehtojen ja siihen liittyvien taloudellisten kompensatioiden sekä muiden etujen kehittäminen on laajamittaisen yleisen asevelvollisuuden säilyttämisen kannalta tärkeää. Liian pitkiksi venyvät palvelus- ja lomamatkat vähentävät käytännössä palvelushalukkuutta. Kattava varuskuntaverkosto on tärkeää myös vapaaehtoisen maanpuolustustyön kannalta.

Jatkossakin valtaosa, eli 90–95 %, sodan ajan joukkojemme sotilaista on reserviläisiä. Ammattisotilaita riittää vain keskeisimmille johtajapaikoille ja tiettyihin erikoisosaamista vaativiin tehtäviin. Reserviläisten riittävä koulutustaso ja motivaatio ovat varustetason ohella ehdoton edellytys tehokkaille sodan ajan joukoille.

Reservissäoloaika

Asevelvollinen kuuluu varusmiespalveluksen jälkeen reserviin 50-vuotiaaksi (miehistö) tai 60-vuotiaaksi (upseeri ja aliupseeri) asti. Puolustusvoimien tulee pitää aktiivisesti yhteyttä sijoitettuun reserviinsä koko sen elinkaaren ajan. Sijoituksesta, sen muutoksista sekä purkautumisesta tulee kertoa reserviläisille.

Erityinen huomio tulee kohdistaa reserviläisten jatkosijoittamiseen, kun aika joukkotuotantoujoukoissa on täynnä. Puolustusvoimien on varmistettava, että avainsijoituksissa hyödynnetään vain parasta ja motivoituneinta henkilöstöä.

Jatkosijoitusmahdollisuuksista tulee ilmoittaa ja soveltuvat sodan ajan tehtävät asettaa avoimeen hakuun niiden vapautuessa.

Hakeutuminen esimerkiksi kuntien varautumis- ja väestönsuojelutehtäviin tulee mahdollistaa keskitetyn varaamisrekisterin kautta. Asevelvollisuusrekisterin käyttöä tiedon jakamisessa puolustusvoimien ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen ajankohtaisista asioista ja kouluttautumismahdollisuuksista tulee aktivoida ja kohdentaa valituille kohderyhmille.

Sijoittamiseen keskeisesti vaikuttavia tekijöitä ovat saadun sotilaallisen koulutuksen lisäksi reserviläisten monipuolinen siviilikoulutus ja työkokemus, sitoutumiskyky, fyysinen toimintakyky sekä aktiivisuus vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa. Nämä kaikki tulee huomioida jatkosijoituksia tehtäessä.

Mahdollisuutta ottaa osaa reserviläistoimintaan (RUL/RES) ja mahdollisuutta kouluttautua vapaaehtoisesti (MPK) on markkinoitava sijoitetulle reserville aktiivisesti.

Puolustusvoimien ja erityisesti aluetoimistojen tulee hyödyntää tehokkaasti reserviläisjärjestöjen tarjoamia viestintämedioita (Reserviläinen, piirilehdet, verkkosivut) yhteydenpidossa reserviin.

Reservin käyttö

Vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen kouluttajista valtaosa on reserviläisiä. Kouluttajatehtäviin sitoutuville reserviläisille on luotava mahdollisuus haasteellisiin tehtäviin ja mielekkääseen sodan ajan sijoitukseen. Puolustusvoimien vaatimiin kouluttajaoikeuksiin on oltava riittävä määrä koulutusmahdollisuuksia. Reserviläisten aikaisemmin hankkima osaaminen on hyödynnettävä kouluttajaoikeuksia myönnettäessä. Vapaaehtoisen maanpuolustuksen lain mukaan koulutettuja reserviläisiä voidaan käyttää joukkona tietyissä virka-aputehtävissä. Tätä resurssia on pystyttävä käyttämään nykyistä enemmän.

Reservin koulutus ja urakehitys

Avaintehtäviin sijoitetuille reservinjohtajille on taattava säännöllinen kertausharjoituskierto. Kertaus- ja VEH-harjoitusten yhteydessä tulee selvittää päällystön koulustarpeet säännöllisesti ja informoida henkilöstöä mahdollisuuksista kouluttautua vapaaehtoisesti (MPK). Kertausharjoitusten yhteydessä tulisi myös tarpeiden perusteella suunnitella erikois- ja jatkokoulutus (esim. komppanian päällikkö- ja aselajikurssit) niiden tarvitsijoille.

Reservin miehistölle ja aliupseereille on jo olemassa jatkokoulutusmahdollisuuksia, joilla miehistö voi kouluttautua aliupseereiksi ja aliupseerit reservin upseereiksi. Reservin upseereille tarvitaan myös jatkokoulutusjärjestelmä, jonka perusteella kyvykkäille, sopiville ja sitoutumiskykyisille reserviupseereille voidaan tarjota lisäkoulutusta sekä mielekkäitä ja haasteellisia tehtäviä. Valituille reserviupseereille on mahdollistettava osallistumisoikeus Maanpuolustuskorkeakoulun järjestämille esiupseerikursseille.

Ampumataito on olennainen osa sotilasosaamista. Puolustusvoimien tulee kyetä varmistamaan, että jokaisella reserviläisellä on halutessaan mahdollisuus osallistua vähintään yhteen rynnäkkökivääriammuntaan vuosittain. Erityisen tärkeää on varmistaa tämä asia reservin päällystölle (upseereille ja aliupseereille), joiden pitää valmiutta kohotettaessa kerrata ja johtaa perusammunnat omille joukoilleen.

Miehistön motivoiminen

Miehistön osallistuminen sekä kertausharjoituksiin että vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen on suhteessa muita henkilöstöryhmiä vähäisempää. Tähän asiaan tulee kiinnittää huomiota niin varusmiespalveluksen kuin reservissä olonkin aikana. Miehistöä on kannustettava osallistumaan vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen niin kouluttajina kuin koulutettavinakin.

Kansainväliset tehtävät

Valtaosa kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin osallistuvista suomalaisista sotilaista on reserviläisiä. Reserviläisten hyvä koulutustaso ja yleissivistys, monipuolinen siviilielämän työkokemus ja korkea motivaatiotaso antavat heille hyvät lähtökohdat toimia haastavissa tehtävissä.

Tehokas koulutus, osaamisen mukaiset tehtävät ja asianmukaiset palvelusehdot takaavat, että kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin valikoituvat jatkossakin motivoituneimmat ja osaavimmat reserviläiset. Kriisinhallintatehtävissä saatu koulutus ja kokemus on huomiotava sijoitettaessa reserviläisiä sodan ajan tehtäviin.

Vapaaehtoinen maanpuolustus

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen merkitystä yhteiskunnan turvallisuuden lisääjänä ja maanpuolustustahdon ylläpitäjänä korostetaan niin uusimmassa turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiassa (YETT) kuin vapaaehtoisen maanpuolustuksen laissakin.

Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus ja sen rooli

Vapaaehtoisessa maanpuolustuskoulutuksessa painopisteen on oltava sodan ajan sijoitetun avainhenkilöstön kouluttamisessa.

Tämän lisäksi vapaaehtoisella maanpuolustuskoulutuksella on varmistettava laajan sijoitamattoman reservin mahdollisuus saada koulutusta ja motivoivia maanpuolustustehtäviä. Näitä SA-joukkojen ulkopuolisia tehtäviä löytyy luontevasti ja lukumääräisesti merkittävästi erityisesti paikallispuolustuksen ja maanpuolustuskoulutuksen sekä kuntien kriisiajan varautumisen ja väestönsuojelun piiristä.

Vapaaehtoinen maanpuolustustyö ja sen rooli

Koulutus on keskeisestä asemastaan huolimatta vain osa vapaaehtoisesta maanpuolustustyöstä. Muu vapaaehtoinen maanpuolustus on monipuolista toimintaa, jonka tavoitteena on maanpuolustushengen ja -taidon ylläpitäminen. Luonteeltaan se on vastuullista ja järjestäytyntä kansalaistoimintaa. Käytännössä tämä työ on mm. ampumatoimintaa ja reserviläisliikuntaa, aatteellista ja järjestötoimintaa sekä yhteistyötä veteraanien kanssa ja heidän hyväkseen.

Tulevina vuosina sotiemme veteraanien henkisen perinnön ylläpitäminen siirtyy yhä enenevässä määrin vapaaehtoista maanpuolustustyötä harjoittavien järjestöjen ja henkilöiden vastuulle. Veteraanien perinnetyön kattava hoitaminen edellyttää osaksi yhteiskunnalta tulevaa rahoitusta.

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen resurssit

Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus tapahtuu pääsääntöisesti julkisoikeudellisen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) kautta. MPK:n saama julkinen tuki on pitimällä aikajänteellä saatava tasolle, joka turvaa lain edellyttämien tehtävien hoitamisen.

Vapaaehtoisten maanpuolustusjärjestöjen yhteiskunnan turvallisuutta lisäävistä tehtävistä on sovittava järjestöjen ja puolustushallinnon kesken. Tähän toimintaan tarvitaan myös riittävä taloudellinen tuki yhteiskunnalta.

Puolustushallinnon tulee osaltaan vastata myös vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytyksistä. Jokaisen sotilasläänin alueelta tulee korvauksetta osoittaa vähintään yksi reserviläisjärjestöjen toimintakeskukseksi soveltuva alue rakennuksineen. Toimintakeskusten tulee sijaita puolustusvoimien ampuma-alueiden yhteydessä ja mahdollistaa sekä harjoitus- että ampumarata-alueiden hyödyntäminen aina silloin kun ne ovat vapaana puolustusvoimien muulta käytöltä. Puolustusvoimien kaluston ja materiaalin käyttö vapaaehtoisen maanpuolustuksen tarpeisiin on tulevaisuudessa oltava mahdollista joustavammin ja nykyisenkaltaisen moninaisen sääntelyn estämättä.

Puolustusvoimien ampumaratojen nykyistä laajempi käyttö vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa on varmistettava. Nykyisten ampumaratojen jatko on turvattava.

Kohti kodinturvaa?

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen ja maanpuolustuskoulutuksen tulevaisuudesta pitää keskustella avoimesti. Keskeinen kysymys on, millainen puolustusjärjestelmä meillä on tullessa 2020-luvulle ja kuinka vapaaehtoisella maanpuolustuksella voidaan parhaiten tukea valittua ratkaisua. Mikäli sodan ajan joukkojen määrää pienennetään merkittävästi nykyisestä, on yksi mahdollinen vaihtoehto vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen kehittäminen Pohjoismaiden ja Viron kodinturvajärjestelmien suuntaan.

Tällöin kyseessä olisi osana puolustusvoimia toimiva organisaatio, jonka keskeiset tehtävät liittyvät maanpuolustuskoulutukseen ja paikallispuolustukseen. Muu vapaaehtoinen maanpuolustus tapahtuisi jatkossakin vapaaehtoisten maanpuolustusjärjestöjen toimesta.

Kodinturvajoukkoja voisi käyttää erityisesti kriittisen infrastruktuurin kohteensuojaustehtäviin. Tähän tarkoitukseen voidaan mainiosti hyödyntää vanhempaa tai vanhenevaa materiaalia. Järjestelmä voidaan saada kustannustehokkaaksi hyödyntämällä toimijoiden vapaaehtoisuutta sekä olemassa olevia organisaatioita ja järjestörakenteita.